

Inbreng Mondriaan Fonds rondetafelgesprek Cultuurfondsen 9 november 2016

Het Mondriaan Fonds is het publieke stimuleringsfonds voor beeldende kunst en cultureel erfgoed. Het werkterrein van het fonds strekt zich letterlijk uit van hunebed tot hedendaagse kunst en van fossiel tot video. Namens de burger investeert het fonds in de productie en de presentatie van het erfgoed van nu en het erfgoed van de toekomst.

Het fonds heeft bijdragen voor instellingen, individuele kunstenaars, opdrachtgevers (van boerin tot ziekenhuis). Zo investeert het fonds in de talentontwikkeling van jonge en bewezen kunstenaars, in **festivals door het hele land**, in tentoonstellingen of in publicaties van kunstenaars.

Daarnaast organiseert het fonds de Prix de Rome, de Nederlandse inzending voor de Biënnale van Venetië en de startersbeurs Prospects & Concepts bij Art Rotterdam. Het fonds organiseert mentorschap voor jonge kunstenaars en lanceerde onlangs een platform waar musea voorbeeldstellende ervaringen op het gebied van samenwerking kunnen delen. Een voorbeeld: het Gemeenschappelijk Kolleksjesintrum Fryslan, een samenwerking van Tresoar, Natuurmuseum Friesland, Scheepvaartmuseum Friesland en het Landbouwmuseum die samen hun museale collecties in een gemeenschappelijk depot gaan beheren.

Kwaliteit is het belangrijkste criterium bij het beoordelen van de duizenden aanvragen die jaarlijks binnenkomen. Daarnaast spelen bij de beoordeling een rol cultureel ondernemerschap, samenwerking met meerwaarde en het zichtbaar maken voor een passend publiek. Bij regelingen als de Meerjarenbijdrage voor presentatie-instellingen en de KunstKoop is **regionale spreiding** nadrukkelijk van belang. Maar ook bijvoorbeeld de Bijdrage Samenwerking Musea wordt verspreid over het hele land toegekend. De bijdrage van het fonds is nooit 100 procent; bij instellingen zelfs nooit meer dan 40 procent.

Beeldende kunst en erfgoed uit Nederland doen het goed in het **buitenland**. Daarom ook werken buitenlandse musea graag samen met Nederlandse instellingen en tonen ze erfgoed uit Nederland - van Rembrandt tot Romeinse limes. Ze kunnen een bijdrage vragen van het fonds als ze samenwerken op het gebied van collectie met Nederlandse instellingen. Veel Nederlandse kunstenaars worden in het buitenland getoond, vaak met een relatief kleine bijdrage van het fonds. Twee voorbeelden zijn Fiona Tan, nu te zien in het Museum van Moderne Kunst in Frankfurt; en Erik van Lieshout, te zien in Wiels, Brussel. Voor presentaties ontving het fonds in 2015 van buitenlandse platforms 185 aanvragen. Nu internationaal gevierde kunstenaars als Fiona Tan ontvingen door hun carrière heen verschillende bijdragen: zoals werkbijdragen voor de ontwikkeling van hun kunstenaarspraktijk, een bijdrage voor een publicatie of bijdragen voor een verblijf aan een gastatelier.

Knelpunten

In 2013 is fors bezuinigd op het budget van het fonds en dat heeft grote gevolgen die langzaam beter zichtbaar worden. Met name treft dat de **individuele kunstenaar**; het aankoopfonds voor musea en andere erfgoedinstellingen; en het budget voor presentatie-instellingen. Je hoort niet zo veel over de noden van de individuele beeldend kunstenaars. Immers, als deze zijn atelierdeur voor het laatste sluit, klinkt dat dichtslaan niet zo luid. Twee derde van de beeldend kunstenaars wordt niet betaald voor de tentoonstellingen die ze maken. Daarom werkt het fonds met het veld aan een honorariumrichtlijn. Dat is belangrijk; beeldende kunst begint tenslotte bij de kunstenaar. Tegelijk verkeren ook de instellingen in zwaar weer. Het fonds ontwikkelt daarom een reglement om het betalen van honoraria voor instellingen vanaf volgend jaar te vergemakkelijken.

Het **aankoopfonds** voor musea is gehalveerd tot 1,5 miljoen euro per jaar en wordt sterk overvraagd. De afgelopen jaren kon het budget nog worden aangevuld met reserves uit de vorige cultuurplanperiodes. Die zijn nu op. Dat wordt betreurd door het veld maar ook door de Vereniging Rembrandt die wil dat ook het Rijk zich verbindt aan aankopen.

De Museumvereniging pleitte in november 2015: 'Aankopen zijn voor musea essentieel. Elke collectie is een levend principe, daar horen aankopen bij. Het Mondriaan Fonds levert een belangrijke bijdrage voor de aankopen die van cruciaal belang zijn voor de Collectie Nederland. (...) Nu minister Bussemaker 30 miljoen euro investeert in de aankoop van de Rembrandt portretten, is het zaak oog te houden voor meer dan alleen deze historische aankoop. In veel gemeentes zijn aankoop budgetten wegbezuinigd. Mede hierom is het krimpen van het aankoopbudget van het Mondriaan Fonds een grote zorg voor de toekomst.'

Het fonds draagt bij aan **presentatie-instellingen** van Beetsterzwaag tot Middelburg. Ook op dit budget is de druk groot. De afgelopen jaren sloten al twaalf instellingen de deuren. Het fonds is dan ook opgelucht dat met Prinsjesdag 700.000 euro extra per jaar vrij werd gemaakt voor deze groep. Een aantal presentatie-instellingen hadden anders vrijwel zeker hun deuren moeten sluiten. Maar ook mét de 7 ton is het budget beperkt.

Voor de presentatie-instellingen bestond in de periode 2009-2013 ruimte voor vijftien instellingen in de BIS voor in totaal 23,8 miljoen euro. In de periode 2013-2016 werd dit meer dan gehalveerd tot zes instellingen die voor in totaal 10,2 miljoen euro. De conclusie: BIS en Mondriaan Fonds konden in de periode 2009-2012 samen nog 33,9 miljoen euro verdelen onder de Nederlandse presentatie-instellingen. In de periode 2013-2016 is dit gekrompen tot 19,1 miljoen euro.

Wat het fonds deze cultuurplanperiode ook opving, waren de bezuinigingen vanaf 2013 op de **postacademische instellingen**. De afgelopen jaren heeft het fonds middelen voor deze instellingen gereserveerd. Els van Odijk heeft hierover onlangs gezegd: "De financiële ondersteuning van de Rijksakademie door het Mondriaan Fonds is in de afgelopen jaren doorslaggevend geweest voor de continuïteit. De beurzen hebben de Rijksakademie-jury gelegenheid geboden samen te werken met de adviseurs van het Fonds. Het was interessant gemeenschappelijk kwaliteit en talent te herkennen en te honoreren. Het gezamenlijke proces heeft de Rijksakademie-jury uitgedaagd nog scherper en uitgesprokener te worden in keuzes met name waar het gaat om de 'match' met het instituut, de verwachte toegevoegde waarde of de bijdrage van een kunstenaar aan de kunstenaarsgemeenschap binnen de Rijksakademie."

Om de postacademische instellingen ook in de toekomst overeind te houden, is 1,75 miljoen euro die eigenlijk waren bestemd voor kunstenaarsbeurzen, weggehaald bij het fonds en overgeheveld naar de postacademische instellingen. Het Mondriaan Fonds mag vanaf 2017 niet meer bijdragen aan de postacademische instellingen omdat ze nu rechtstreeks uit de BIS worden gefinancierd.

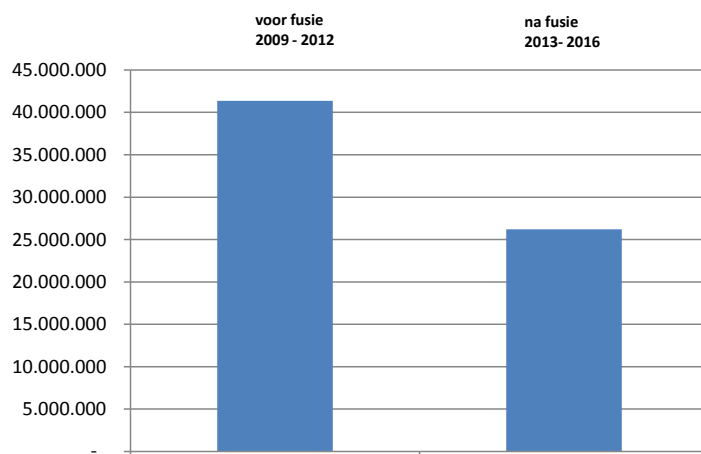
Het **Visitatierapport van de Cultuurfondsen** dat begin vorig jaar uitkwam, prees het Mondriaan Fonds om de manier waarop het de fusie en de bezuinigingen heeft verwerkt en om zijn visie én het vinden van draagvlak voor kunst en erfgoed in de rest van de samenleving:

"De commissie is onder de indruk van de visie en beleidskeuzes van het Mondriaan Fonds en de uitwerking daarvan in de praktijk. (...) Het fondsbeleid draagt actief bij aan het versterken van de relatie tussen kunst en publiek. Voor de profilering van de kunst en de eigen organisatie maakt het fonds strategisch gebruik van communicatie. Het straalt ambitie uit en voert nieuwe taken bewonderenswaardig goed en met relatief weinig menskracht uit."

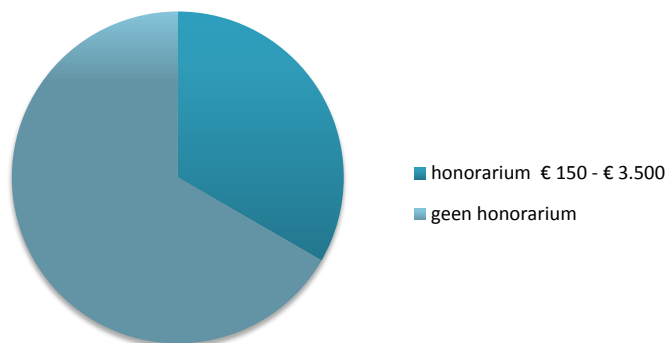
Dat doet het fonds opdat er animo blijft voor het met publieke middelen investeren in het goud van de toekomst.

Bijlage Mondriaan Fonds rondetafelgesprek 9 november 2016

bezuïning budget Mondriaan Fonds in euro per jaar

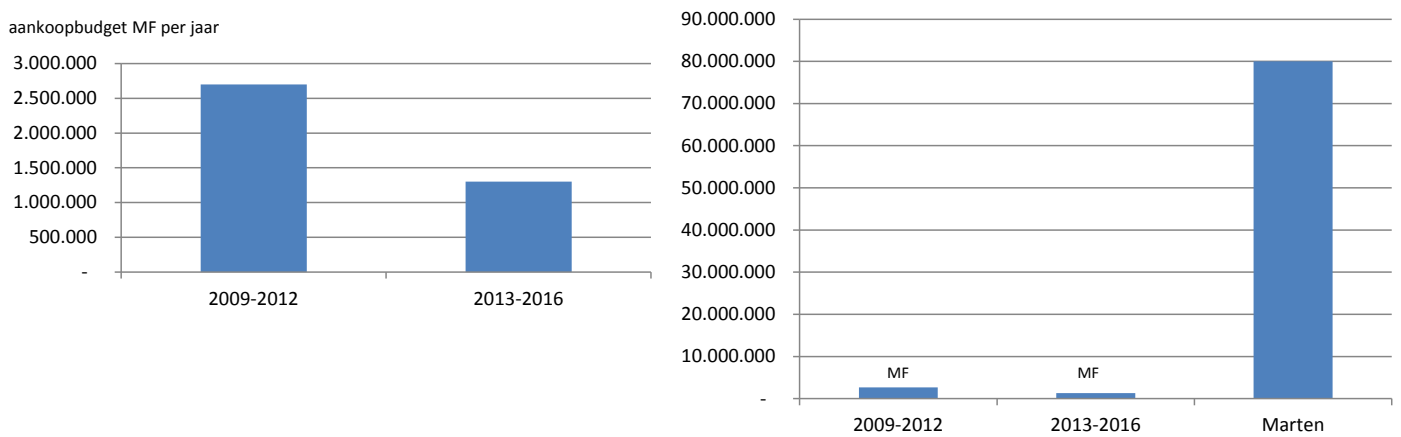

twee derde beeldend kunstenaars geen honorarium voor tentoonstellingen

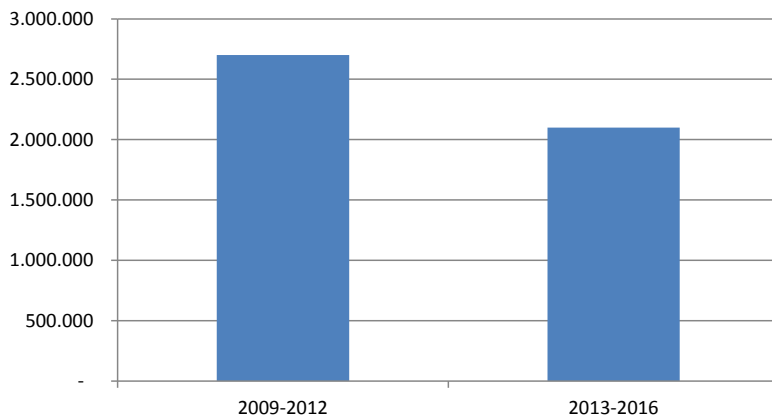

knelpunt: budget Mondriaan Fonds voor aankopen van Nederlandse musea, vergeleken met Marten (van Oopjen)

aankoopbudget MF per jaar

knelpunt: jaarbudget Mondriaan Fonds voor presentatie-instellingen

NB budgetten presentatie-instellingen 2009-2016 MF en BIS:

budget BIS + MF
 2009-2012: 33,9 miljoen euro
 2013-2016: 19,1 miljoen euro